

СИБИРЯКОВ

Сергій Олексійович,

здобувач кафедри державної політики та управління політичними процесами Національної академії державного управління при Президентові України, науковий співробітник Українського центру культурних досліджень Міністерства культури України, м. Київ.

Анотація:

У статті обґрунтовано актуальність дослідження свідомості і колективного несвідомого в інформаційному суспільстві епохи Постмодерну, в якому психокультура індивідуума стає ключовим фактором подальшого розвитку держави та демократизації державного управління. Запропоновано використання соціальних медіа як інструменту впливу культурних архетипів та формування позитивної динаміки соціальних змін у якості актуального завдання для науки «державне управління».

Ключові слова: соціальна самоорганізація, соціальні мережі, соціальний капітал, соціальні медіа.

УДК 32.001:001.895:004

Сергій СИБИРЯКОВ

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ АРХЕТИПНОГО ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ

Постановка проблеми. Сучасні процеси глобалізації призводять до змін у культурах націй і народностей, що охоплюють лише верхній рівень свідомості людської психіки. При цьому нові культурні уявлення, що впроваджуються мас-медіа і системою західної освіти, не узгоджуються з архетипами базових культур, а тому приводять до когнітивного дисонансу та внутрішніх конфліктів у індивідуума. У результаті людина починає шукати вихід у змінених станах свідомості. Зростання залежності від таких інструментів зміни стану свідомості як наркотики, алкоголь, містика, нетрадиційні релігійні секти не сприяє розбудові сталого гармонійного громадянського суспільства і правової держави.

Побудова громадянського суспільства та правової держави буде реальною, якщо знайдуться інструменти усунення згаданого когнітивного дисонансу. Такі інструменти, зокрема, повинні запобігати уходу людини у віртуальний світ з метою відсторонення від «абсурду» дійсності, мотивованому бажанням впливати на зміни у реальному суспільстві. Одним з таких інструментів можуть бути соціальні інтернет-мережі. Автор вважає, що сучасна людина в подальшому все менше зможе обходитися без своєї віртуальної присутності в інтернет-соцмережах. Проте, віртуальні соціальні контакти також можуть викликати залежність, часто аналогічну наркотичній. Отже, одним з аспектів вивчення взаємодії соціальних мереж інтернету з суспільством є питання взаємовпливу таких мереж і свідомості її учасників.

Згідно з теорією Юнга, свідомість індивідуума формується з урахуванням інформації глибоких підсвідомих рівнів психіки - архетипів. Вони являють собою структурні елементи людської психіки, які приховані в колективному несвідомому, загальному для всього людства. Архетипи задають загальну структуру особистості та послідовність образів, що виникають у свідомості при пробудженні творчої активності, тому духовне життя несе на собі архетипічний відбиток [2]. У своїй статті «Інстинкт і несвідоме» Юнг зізнався, що «запозичив ідею архетипу» у працях Блаженного Августина [15, с. 65]. Юнг також неодноразово зазначав, що слово «архетип» зустрічалося і у представників ранньої християнської філософії.

Архетипи умовно можна розділити на три основні групи: універсальні архетипи, які змінити неможливо; етнокультурні архетипи, що слабо змінюються; динамічно мінливі архетипи культури.

У цій статті досліджено питання можливості впливу соціальних медіа на культурні архетипи державних службовців і суспільства.

Рішення зазначеної проблеми знаходиться в руслі державного управління в рамках діалогу влади та індивідуума, організацію такого управління в сучасних умовах можна здійснювати за допомогою інтернету.

Мета публікації. На підставі зазначеного вище, автор вважає, що соціальні медіа на певному етапі розвитку суспільства набувають якості потужного інструменту зміни стану свідомості людини. Якщо наука або політикум не запропонують методичні рекомендації стосовно організації керуваного та контролюваного процесу впливу

соціальних медіа на формування свідомості членів суспільства, то за допомогою цього ж інструменту під впливом зовнішніх факторів може бути сформувано негативне сприйняття окремих рішень з питань державного управління. Це може завдати шкоди національній безпеці та національним інтересам країни.

Отже, дослідження використання цього інструменту впливу на зміну архетипів і культури індивідуума стає актуальним завданням для науки «державне управління». Дослідження впливу цього інструменту на «позитивну трансформацію» свідомості людини, а також питання доцільності використання цього впливу в політичних комунікативних практиках у державному управлінні складають мету публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У блогосфері і соціальних мережах інтернету останнім часом ширяться дискусії, в яких домінує думка про те, що інтернет сприяє колективному зомбуванню. Дослідження свідчать, що порівняно з телебаченням інтернет-ресурс є значно потужнішою і гнучкою системою передачі інформації, тому його вплив ефективніше телевізійного маніпулювання масами [8].

Це особливо, здається, небезпечним сьогодні, коли більша частка дорослого населення України (54%, 2012) не має сформованої ідентичності, і тому сприйнятлива до зовнішнього інформаційного впливу, виявляє схильність до ситуативно змінної поведінки. Проблемність ситуації посилює також те, що українське суспільство з 2006 р. перебуває у патопсихологічному стані (психоневрози відкладеної дії — за Б. Зейгарник), який виявляє себе, головним чином, у проявах конформізму або садомазохізму — реакціях, добре описаних у книзі Е. Фромма (1941) ..

Все це, власне, й стає передумовою маніпулювання масовою свідомістю, що ми спостерігаємо сьогодні як результат застосування різних мас-медіа технологій:

а) централізованих або периферійних «авторитетних ЗМІ», особливо ефірних, які чимало працюють за т. з. замовчуванням або технологією деперсоніфікованого тиску маси на кшталт «всі у це вірять»;

б) розподілених у соціальних медіа, де здебільшого працює особистісний, персоніфікований авторитет (рейтинги популярності + мережевий авторитет лідерів думок) і тиск маси (кількість переглядів / коментарів, феномен web 2.0).

Виклад основного матеріалу. Звичайно, соціомедійне маніпулювання (з причин і технологічних, і психологічних) стає більш ефективним, ніж звичайне медійне. По суті, звичайне соціомедійне просування товарів / послуг (SMM) — приклад такого маніпулювання.

Наведемо інший приклад — приклад використання владою спорту для маніпулювання масовою свідомістю росіян. Крилаті слова римського сатирика Ювенала часів розпаду Римської імперії «хліба і видовищ» актуальні як ніколи. Це гасло не придумано, воно помічено, як помічені зміна пір року і залежність урожайності від погодних умов, від попередньої підготовки до посівної. Немає нічого дивного в тому, що хтось використовує природні умови. Прикро бачити в яких цілях це використовується. Влада завжди була владою, завжди маніпулювала свідомістю і завжди розглядала народ як «майно». Якщо господар був дбайливим, то й «майно» було в порядку, отримуючи багато хліба. А ось коли до влади приходив кримінал чи тимчасовий виконавець, тоді фокус зміщувався на видовища, бо так дешевше, швидше і повеселитися водночас можна.

Експерт ІА REX, соціальний психолог і психотерапевт Марк Сандомирский відмічає сумні тенденції маніпулювання суспільною свідомістю росіян за допомогою спорту [9]. «Зразкове харчування є маніпулятивним у сенсі маніпуляції масовою свідомістю. Можна сказати, маніпуляція на маніпуляції сидить і маніпуляцією ж поганяє», — зазначає психолог. Він спостерігає протягом останніх років ескалацію спортивно-опосередкованої і лоялістські-орієнтованої псевдопатріотичної пропаганди. Спортивні події в разі перемоги представників Росії використовуються «по максимуму» для зміцнення іміджу влади. Ну, а якщо спортсменам не пощастило — то невдачі роздуваються мало не до масштабу національної трагедії. Навіщо? Психолог пояснює: «Тоді вони «по мінімуму» використовуються для відволікання уваги публі-

ки від гострих проблем». І одразу запитує: «До речі, що там відбувається з рублем і барелем нафти? І чи не відчуваєте ви почуття ганьби від «рабської» прихильності національної валюти до нафтових цін? А від вітчизняних законодавчих «досягнень» останнього часу почуття ганьби не відчуваєте? А від скандального «розмежування» опозиції гламурної і негламурної? Або від камеральних податкових перевірок як інструменту діагностики політичної благонадійності? Або від того, що контент, яким «засівається» російське медійне поле, суперечить або моралі, або здоровому глузду, або тому й іншому?».

Від проблем «мирного будівництва нової Росії» відривають репортажі саме з вуличних бійок, а не зі «спортивних арен». Тому централізований вивіз російських фанатів за кордон, в плані інформаційного відволікання, дійсно вигідний. Футбольні фанати стали окремою молодіжною субкультурою, яка являє собою сегмент світової масової культури і є мережевою транснаціональною структурою по всьому світу.

За теорією гегемонії Антоніо Грамші, основним фундаментом теорії маніпуляції свідомістю людини є стандартизація і сегментація - найважливіша умова для гегемонії і управління масами людей в громадянському суспільстві. Тому що для управління соціальною системою постмодерністського суспільства необхідно зберігати «атомізацію» та індивідуалізацію людей. Але в той же час треба з'єднувати сегментарні освіти такими зв'язками, які не призводять до органічного єдності людей, іншими словами є безпечними для гегемонії правлячої верхівки. Як показали дослідження за методологією Грамші, найбільш ефективним засобом для цього може виступати футбол. Прикладом є Великобританія. Саме футбол породжує такі символи й образи, які пов'язують людей м'язками, ні до якої соціальної єдності не долучаючими зв'язками. Причому спорт об'єднує самі різні сегменти суспільства — від емігрантського негритянського «дна» до самої високопоставленої еліти. Він створює ілюзію рівності людей. За Грамші, і встановлення, і підриг гегемонії — процес «молекулярний». Він протікає не як зіткнення класових сил, а як невидима зміна думок і настроїв у свідомості людей. Грамші підкреслює, що «гегемонія, будучи етико-політичною, не може також не бути економічною» [5].

А між тим свідомості і колективного несвідомого громадян пострадянських країн загрожує не тільки вплив з боку рідної влади, але і зовнішні загрози.

Експерт російського інформаційного ІА REX з проблем військової та національної безпеки, кандидат технічних наук Рачья Арзуманян звертає увагу колег-експертів і читачів на статтю «Злом людського мозку: наступний домен війни» [17].

«Часом насправді починаю лякатись того дослідницького поля, в якому так захоплено працював у молодості й чогось там навіть досяг. Слідом за інфо-доменом і інфо-війнами схоже ми на порозі ще більш небезпечних військових технологій, орієнтованих і вибудованих на створенні комплексів зброї, система управління яких безпосередньо замикається на мозок і нейронні мережі. Тим самим створюються передумови для атаки і впливу на такі комплекси з боку супротивника. Звучить як фантастика. Однак, це ґрунтується не на фантастичному проекті, а на самому, що ні на є військовому і навіть буденному. В статті «This new battlespace is not just about influencing hearts and minds. It's about involuntarily penetrating and coercing the mind» експерт підкреслює: «Це новий простір бою не тільки для впливу на серця і розуми, але і для примусового впровадження в мозок і примусу» [4].

Інформаційна безпека України в інформаційній сфері характеризується сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави. Цей постулат перекикається з визначенням колективного несвідомого, яке, за філософом та психологом В.Налімовим, діє через людей на суспільство, стверджується в ньому, може жити в гармонійному поєднанні і бути слухняним владі до тих пір, поки є узгодженість між діяльністю людей і їх відгуками в несвідомому [10].

Соціальні мережі та блогосфера інтернету — гарна підмога для організаторів кольорових революцій. Самі ж технології революцій не нові. У популярній книзі Ентоні Саттона «Як Орден організовує війни і революції», виданої ще в 1995 році в Москві російською мовою, досить докладно описуються ці політичні технології.

Прикладом активного впливу блогів на громадську думку можна вважати активне обговорення питання про правомірність дій Ізраїлю в Лівані в липні-серпні 2006 року. Ізраїльські блогери, серед яких виділявся експерт ІА REX Давид Ейдельман, активно підтримали дискусію з цього приводу. Спочатку вони захищали керівництво країни від критики, а після закінчення війни почали критикувати уряд і генштаб Ізраїлю. Висловлення в такій формі громадської думки стало однією з причин подальшої відставки найбільш одіозних ізраїльських чиновників.

Також можна відзначити вплив блогів на громадську думку в період війни Росії і Грузії за Південну Осетію в серпні 2008 року. У російськомовній блогосфері інформаційне висвітлення тих подій назвали першою блогерською війною.

У своїй передвиборчій кампанії в листопаді 2008 року Барак Обама активно використовував інтернет-технології, продемонструвавши їх важливість у сучасній політиці. Журналіст *New York Times* Девід Карр писав: «По суті, передвиборна кампанія Обами не принесла нічого нового. Він просто з'єднав разом під одним «прапором» все нові медіа інструменти, що призвело до появи небаченого раніше руху, яке забезпечило гроші до фондів, нових учасників в організації, сили для боротьби з наклепом і, головне — голоси виборців». Але, на погляд автору, саме мистецтво з'єднання різних елементів і подій (інтеграція соціальних медіа та блогів) в єдине ціле з появою нових якостей системи з метою отримання системного ефекту (синергізму) і стало запорукою перемоги Обами. Відразу ж після приходу до влади президент Обама і держсекретар Хілларі Клінтон створили спеціальний відділ, відповідальний за впровадження інноваційних інтернет-технологій у вирішенні проблем уряду США. Таким чином, вже з січня 2009 року вони почали просування зовнішньополітичних інтересів США допомогою соціальних медіа та блогосфери.

Теоретичною основою стратегії он-лайн революції є доктрина шоку, яку докладно описує в однойменній книзі (*The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism*, 2007) канадська дослідниця Наомі Кляйн: «Починаючи з 70-х років, ця доктрина активно розроблялася, і застосовувалася так званої Чиказькою школою на чолі з Мілтоном Фрідманом з метою зламу кейнсіанської моделі соціально-відповідального капіталізму і створення зон неоліберальної економіки. Одним з перших виконавців став генерал Піночет в Чилі».

Мета нових технологій не у встановленні прямого контролю над конкретною країною, а в управлінні конкретною країною шляхом маніпуляцій через хаос. При цьому замовник хаосу легко вирішує ключові питання передачі активів, заміни власників і ключових політиків на маріонеток. Демократичність нового режиму вже значення не має, головне щоб в подяку за владу і підтримку він зберіг лояльність в пріоритетних питаннях замовника хаосу.

Нагадаємо, що за повідомленням *New York Times* від 12 червня 2011 р., адміністрація Барака Обами працює над створенням «тіньових» систем інтернету та мобільних телефонів, якими б «могли користуватися дисиденти для підризу репресивних режимів, що вдаються до цензури і відключенню телекомунікаційних мереж». За відомостями видання, йдеться про проекти по створенню «незалежних систем стільникового зв'язку в інших державах, а також створенню так званого переносного інтернету, або інтернету у валізі, який можна було б таємно переправити через кордон і швидко налагодити можливість встановити бездротовий зв'язок на великий за площею території з підключенням до глобальної мережі».

Газета пише, що «держдепартамент фінансує створення бездротових мереж-невидимок, які дозволять активістам підтримувати між собою зв'язок, залишаючись поза досяжністю урядів у таких країнах як Іран і Сирія».

Інший проект передбачає «модифікацію технології Bluetooth таким чином, щоб файл, що містить відео учасника акції протесту в момент його побиття, можна було перекидати з одного телефону на інший в рамках «надійної мережі громадян».

У статті відомого фахівця в галузі штучного інтелекту, розробки програмного забезпечення, управління проектами, кандидата технічних наук Ігоря Ашманова «Під-

сумки і прогноз життя в Мережі аналізується поточна ситуація в соціальних медіа Рунета і даються прогнози про розвиток ситуації в цій сфері в 2013 році. «У 2012 наша влада, нарешті, виявила, що Рунет окупований чужими політичними й ідеологічними силами. І ця обставина впливає на все навколо. Зрозуміло, що ніяка влада не може повноцінно правити на окупованій території, тому влада здрефіла. Але у цих «чужих» великий досвід, вони давно працюють, успішно обкатали технології інформаційних війн – в Сербії, в Грузії, на Україні, в Єгипті, Лівії, в Тунісі – і скрізь виграли. Російській владі протистоїть гравець світового рівня, гросмейстер. При цьому у нього в руках більшість інтернет-технологій (браузери, пошукові системи, соціальні мережі, операційні системи). Для збереження інформаційного суверенітету потрібно щось робити, але що?» – задає питання експерт [3].

В епоху Постмодерну влада залежить від суспільства більше, ніж це було в попередні епохи. Як відзначає М. Кастельс, «нова влада полягає в інформаційних кодах, в представницьких іміджах, на основі яких товариство організовує свої інститути, а люди будують свої життя і приймають рішення щодо своїх вчинків. Центрами влади стають розуми людей ...

Незалежно від того, хто вийде переможцем у битві за розуми людей, саме він буде правити світом, оскільки в найближчому майбутньому ніякі громіздкі, неповороткі механізми не зможуть змагатися з розумами, що спираються на владу гнучких, багатоваріантних мереж» [6].

Таким чином саме соціетальна ідентичність особистості, властива людям епохи Постмодерну, визначає успіх розвитку країни.

Висновки та подальші напрями наукових досліджень. Соціальні мережі можуть істотно підвищити ефективність механізмів громадської самоорганізації — того, що називається «громадянським суспільством». Нові форми комунікації держави і суспільства створюють передумови розвитку інститутів і організацій громадянського суспільства, які забезпечують нарощування соціального капіталу всіх учасників певної комунікації. Ефективність державного управління залежить від рівня соціального капіталу (зокрема рівня обміну ідеями та знаннями) державних службовців. Соціальний капітал державних службовців як інтегральна характеристика суспільства є властивістю системи соціально-професійної спільноти службовців і відображає її здатність у цілому ефективно функціонувати, реалізовувати цілі і завдання державного управління. В Україні соціальний капітал державних службовців та їх свідомість поки відстають від рівня розвитку суспільства.

Соціальні медіа відкривають можливість новим поколінням державних службовців встановлювати в мережі інтернет нові соціальні зв'язки і будувати власні соціальні мережі, що дозволяють досягати успіхів у службовій кар'єрі. Тематика мережної організації увійшла в цивільний дискурс разом з появою інтернет-мереж. Створення мережі інтернет-блогів, спільнот (груп) у рамках сучасних соціальних сервісів і залучення до них все більшої кількості учасників сприяє вирішенню проблем українського суспільства та держави.

Соціальні мережі стають частиною оціночного та моніторингового інституту в українській системі «держава – суспільство». Правила і норми комунікацій в соціальних мережах набувають ознак загальноприйнятих стандартів. Соціальні мережі позитивно впливають на державних службовців оскільки відображають репутації, рейтинги, забезпечують публічне обговорення недоліків. Крім того, вони виконують функцію накопичення та управління знаннями, обміну досвідом, підвищення рівня громадянської та організаційної культури.

Використання соціальних мереж в педагогічній практиці викладання дисциплін у сфері державного управління дозволяє отримати нову якість навчального процесу. Суть цього процесу полягає у відкритій, неформальній комунікації на основі повного доступу до аудіо-, відеографічної, текстової інформації всіх учасників навчання і зацікавленої спільноти, а також відкриває можливість організації проектів управління шляхом використання спеціалізованих інтернет-ресурсів.

У той же час не можна не відзначити негативні моменти впливу соціальних медіа на свідомість людини. Світ, створюваний комп'ютером, називається віртуальною реальністю (ВР). За визначенням словника: «віртуальний (лат. *virtualis*) – той, що перебуває в прихованому стані і що може проявитись, трапитись, є можливим». Користувач комп'ютера схильний до адикції при використанні його знаходиться в зміненому стані свідомості – психологічному трансі. Реальність, як осмислена частина світу, переломлюється через особливий стан свідомості.

Аналіз даних моніторингу соціальних змін в українському суспільстві останніх двох років (грудень 2011 років) свідчить, що в Україні практично призупинилася динаміка процесів особистісної ідентифікації. Можливо, таку ситуацію частково можна пояснити впливом факторів економічної кризи (почалися невивплати зарплат, збільшення рівня безробіття), а частково тим, що громадська дезінтеграція, аномія, фрагментація соціальних інтересів не сприяють самоорганізації. Можливо і те, що в українському суспільстві спрацював механізм «насичення» – адже ємність шару людей Постмодерну в українському суспільстві незначна. Однак цілком очевидно, що українське суспільство поки не досягло епохи Постмодерну. У країні є лише анклав Постмодерну – великі міста, культурні та економічні центри, де соціальні практики інформаційного суспільства носять повсякденний характер. Сьогоднішній застій із просуванням українського соціуму до цінностей Постмодерну і розвитку інформаційного суспільства, на мій погляд, може змінити активна позиція влади у використанні соціальних медіа в державному управлінні [13].

Соціальні мережі помітно впливають на взаємодію державної влади і суспільства. У такому впливі можна виділити:

- безпосередній вплив нових інформаційних технологій на свідомість людини, перш за все за рахунок значного розширення її когнітивних і комунікативних можливостей;

- вплив інформаційних технологій на соціальну організацію: використання нових засобів комунікації принципово знижує витрати, пов'язані з передачею інформації, спрощується і стрімко прискорюється процес створення географічно розділених соціальних груп (мереж), які характеризуються переважанням неієрархічних «горизонтальних» комунікацій, можливістю спілкування «всіх з усіма».

Рекомендації органам законодавчої та виконавчої влади. На погляд автора, соціальні медіа не варто переоцінювати. Але і їх недооцінка чревата для влади, про що свідчить досвід арабських «твіттерних» революцій. Рунет необхідно досліджувати і вивчати, щоб у потрібний момент мати інструменти для запобігання критичних ситуацій. Американці це добре розуміють і приділяють вивченню Рунета багато уваги. Про це свідчить і наше спільне дослідження української блогосфери з Центром російсько-євразійських досліджень ім. Девіса, Гарвардського університету, яке завершилося успішним захистом дисертації магістра під назвою «Громадянський потенціал українського інтернет-простору» американської аспірантки Ганни Шапіро в травні 2012 року в Бостоні.

Нагадую, що дослідження проводилося в Києві та Бостоні з червня 2011 до квітня 2012 року з використанням методології системного аналізу, розробленої Джоном Келлі з Morningside Analytics. Згадана методологія включає в себе цілий ряд компонентів, що дозволяють намалювати мапу національної блогосфери. Одним з головних параметрів побудови карти є аналіз посилань. Чим більше посилань на блог, тим більше точка, що позначає блог на мапі. Аналіз посилань базується на концепції «економіки уваги». На думку дослідників, ідентичність блогера в світі гіпертексту визначається не через контент блогу, а через те, на що він посилається і на тих, хто посилається на нього. Разом з тим, крім автоматичного аналізу посилань і найбільш часто згадуваних ключових слів-дескрипторів, методологія включає наступне прочитання і опис дослідниками контенту виявлених активних блогів [11,12].

Автор нагадує, що в кінці 2011 року за результатами вищезазначеного дослідження російське інформгентство IA REX опублікувало серію інтерв'ю з найактивні-

шими українськими блогерами з дискусійного ядра, визначеного за методом клас-терного аналізу. Вони найбільш характерно представляють структуру української блогосфери з точки зору мовної ситуації в українській блогосфері.

Інтерв'ю проводилися в рамках спільного дослідження української блогосфери ІА REX (координатор міжнародної експертної групи Сергій Сибиряков) і Гарвардського університету (експерт, аспірантка центру російсько-євразійських досліджень ім. Девіса, Гарвардського університету Ганна Шапіро). На базі аналізу змісту та описів 35 блогів (10% дискусійного ядра) були відібрані для опитування українські блогери. В опитуванні взяли участь як російськомовні, так і україномовні блогери.

Вони розповіли про свій досвід і цілі створення блогів, а також про зміни цілей в процесі розвитку своїх інтернет-ресурсів. Також блогери: оцінили значення мови спілкування в інтернеті і особливості української блогосфери; обговорили можливості впливу інтернету на процес українізації і відносини між україно-і російськомовними в країні; прокоментували можливості впливу блогосфери на мовну диглосія; визначили адекватність української блогосфери основним тенденціям у розвитку суспільства; спрогнозували майбутнє української блогосфери — в ідеалі і на практиці.

У числі опитаних блогерів були політологи, викладачі вузів, журналісти та просто активні блогери, що впливають на громадську думку.

Проведемо короткий аналіз та виділимо головні тенденції у відповідях опитаних.

І російськомовні, і україномовні блогери стверджують, що на Україні гноблять їх рідну мову. Російськомовні блогери не сприймають насильницької українізації суспільства, а україномовні блогери побоюються переважання російської мови на Україні. Фактично українська блогосфера складається з двох частин — користувачі, які пишуть російською мовою, і користувачі, що віддають перевагу українській мові. При цьому перша частина значно більше (90%). Це досить об'єктивна оцінка мовної ситуації в Україні, оскільки в мережі вкрай складно змусити людей писати нерідною мовою. В результаті, інтернет став «притулком» для вільного самовираження в мовному плані для обох мовних груп.

Російськомовні блогери мову в основному сприймають як практичний засіб спілкування, без ідеологічного підтексту. Ці блогери вважають статусність своєї рідної мови в суспільстві само собою зрозумілою. Для багатьох україномовних блогерів, роль мови має ідеологічний відтінок. Вони надають ролі мови в інтернеті більшого значення, тому що вважають за необхідне підвищення статусу української мови. При цьому треба відзначити, що сталося певне відокремлення російськомовного і україномовного сегментів української блогосфери. Кожен з них став більш «варитися у власному соку», ніж це було 2-3 роки тому.

Бінарне протиставлення російської та української мов також переноситься на українську блогосферу. Відповідно, українська мова вважається невідповідним для політичної та професійної тематики. Це ставлення до мови закріплює недолік тематичних україномовних блогів, і, отже, думка про те, що україномовна блогосфера приречена на невдачу і зневажена. Зачароване коло. Російськомовні блогери відчують більше ксенофобії і націоналізму в українській блогосфері, ніж в реальному житті. Може бути, в інтернеті ці тенденції просто більш очевидні. Скажімо так, в ряді випадків тенденції виявляються в більш концентрованому вигляді, ніж в реальності. В інших же випадках — навпаки. Адже поки структура користувачів інтернету в Україні далеко не збігається зі структурою суспільства (як вікової, так і професійної, освітньої тощо). У міру вирівнювання різниці між ними, ступінь віддзеркалення і спростування буде також відповідно вирівнюватися.

Блогосфера дозволяє дискусії на теми, які рідко зачіпаються в реальному житті. Таким чином, в даному ракурсі, блогосфера більш демократична, ніж живе спілкування. Але, справжнє громадянське суспільство не буде сформовано, поки люди ховаються за ніками і аватарами.

На думку багатьох сучасних дослідників держави і суспільства демократія померла, настав час Постдемократії. У ХХ столітті політику теж визначали еліти, в тому

числі і шляхом маніпулювання простими громадянами. У книзі «Постдемократія», професор соціології Уорікського університету (Великобританія) Колін Крауч стверджує, що занепад суспільних класів, що зробив можливою масову політику, і поширення глобального капіталізму призвели до виникнення замкнутого політичного класу, більше зацікавленого в створенні зв'язків з впливовими бізнес-групами, ніж в проведенні політичних програм, що відповідають інтересам простих громадян. Він показує що в ряді відносин політика почала ХХІ століття повертає нас до політики ХІХ століття, яка визначалася грою, що розігрується між елітами [7].

Для того, щоб елітам було простіше маніпулювати масами в так званих демократичних країнах, відбувається наркотизація населення. В якості інструментів наркотизації завжди використовувалися не тільки психоделічні засоби.

Згадаймо, хоча б, рух хіпі в 60-х рр.: тотальні антивоєнні ходи, світанок рок-музики, масова відмова дітей від своїх багатих батьків. Можна впливати на масову свідомість за допомогою маніпуляції символами. Кардинально змінюється і ставлення людей до символів, які в умовах втілення нових особистих якостей набувають значення чинника, що істотно впливає на свідомість, діяльність і поведінку людей. Зокрема, Державний Прапор як офіційний символ суверенності держави, покликаний формувати патріотичні почуття, впевненість громадян у майбутньому своєї держави, свідчити іншим країнам прагнення громадян до кращого майбутнього, має відповідати зазначеним вимогам для виконання організуючої ролі, забезпечення стимулюючої та надихаючої сили для позитивного розвитку суспільства.

Для Державного Прапора України ухвалено зразок, який використовувався князем Володимиром Хрестителем. Блакитна верхня смуга на прапорі згідно з слов'янськими традиціями символізує Волю, жовта нижня — Мудрість. Разом з тим, поєднання саме такого розташування кольорів на Державному прапорі України відповідно до китайських вчень трактується як прогресуючий занепад, нещастя, адже у них синій колір символізує Небо, а жовтий — Землю. Отже, у світосприйнятті більш як одного мільярда населення Землі піднятий над Україною жовто-блакитний прапор, образно кажучи, позначає те місце на планеті, де проголошено панування «Закону Занепад».

Набуває актуальності питання приведення державних символів у відповідність до вдосконалених якостей українського суспільства, що стимулює ініціативи політичних акторів української суспільної історії переглянути вимоги до головного національного символу України — Державного прапору, зразок якого затверджено статтею 20 Конституції України та Постановою Верховної Ради України «Про Державний Прапор України» від 28 січня 1992 р. № 2067-ХІІ.

Дослідження вітчизняної наукової школи архетипіки також дають підстави наполягати на перегляді вимог до розташування на полотнищі Державного Прапору кольорових смуг, а саме — змінити їх місцями, щоб Прапор символізував позитивні прагнення країни. Протилежне розташування жовтого і блакитного кольорів відповідало б найбільш гармонічному поєднанню Неба і Землі, чоловічого і жіночого та мало б позитивне трактування — Щастя. Новий порядок кольорів смуг на полотнищі Прапора цілком відповідатиме ліберально-демократичній традиції, яка наростає в суспільстві з розвитком процесів демократизації. Прийняття відповідного Закону забезпечить адекватне сприйняття національного символу України та сприятиме покращенню іміджу країни на міжнародній арені.

Пануюча у перехідному стані розвитку суспільства системна криза впливає на всі суспільні інститути, що спонукає громадян до пошуку основ безпеки, захищеності від негативного впливу в практично незмінних національних традиціях.

Національні традиції, власне, і стають тим інструментом, який допомагає людям орієнтуватися в складному світі сучасності практично в усіх галузях: чи йдеться про проблеми охорони здоров'я, які медична наука не може ефективно вирішувати в період кризи; чи про проблеми сільського господарства, яке також спирається на традиційне прогнозування; чи про будь-які інші проблемні сфери суспільного життя, що потребують регулювання.

Література:

1. Антіпов О. М. Проект Закону про Державний Прапор України [Електронний ресурс] / О. М. Антіпов, Е. А. Афонін, С. О. Сибиряков, Б. О. Чечнев. — Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30519.
2. Архетипы (Archetypes; Archetyp) [Електронний ресурс] //сайт Psihoanalitika.ru. — Режим доступу : <http://psihoanalitika.ru/tesaurus/203/59680/>.
3. Ашманов И. Как изменился Интернет в 2012 году и что ждет его в 2013-м? / И. Ашманов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rg.ru/2013/01/17/ashmanov.html>.
4. «Взлом» человеческого мозга — следующий домен войны: мнения. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iarex.ru/news/32270.html>.
5. Грамши А. Тюремные тетради в трех частях. Часть 1. [Електронний ресурс] / А. Грамши // М. : Политздат, 1991. — Режим доступу : <http://www.politpros.com/library/4/505/>.
6. Кастельс М. Могущество самобытности / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. — М. : Academia, 1999. — 304 с.
7. Крауч К. Постдемократия / К. Крауч. — М. : Высшая Школа Экономики (Государственный Университет), 2010. — 192 с.
8. Можно ли согласиться с тем, что интернет зомбирует эффективнее, чем телевизор? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iarex.ru/interviews/28605.html>.
9. Радио ЭХО Москвы: Российские футболисты сраму не имут! — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.echo.msk.ru/blog/re3/900280-echo/>.
10. Налимов В. В. Непрерывность против дискретности в языке и мышлении / В. В. Налимов — Тбилиси: Тбилисский ун-т, 1978. — С. 67.
11. Сибиряков С., Шапиро А. Российская и украинская блогосфера существенно отличаются от американской [Електронний ресурс] / С. Сибиряков, А. Шапиро. — Режим доступу : <http://www.iarex.ru/articles/18181.html>.
12. Сибиряков С., Шапиро А. Гарвардский проект ИА REX: Анализ и тенденции развития украинской блогосферы [Електронний ресурс] / С. Сибиряков, А. Шапиро. — Режим доступу : <http://www.iarex.ru/articles/23312.html>.
13. Сибиряков С. О. Комунікативні практики у державному управлінні в контексті розвитку інформаційного суспільства / С. О. Сибиряков // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. — Х. : Вид-во «ДокНаукаДержУпр», 2010. — Вип. № 3–4. — С. 112–119.
14. Чечнев Б. О. Дух, буква і закон : про символіку і символи відродження України / Б. О. Чечнев. — К. : Рада, 2004. — 34 с.
15. Юнг К.Г. Инстинкт и бессознательное. Сознание и бессознательное. СПб.–М., 1997. — 544 с.
16. Я и другие. Феномен Конформизма [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=YVwB1-hhLbE>.
17. Diggins Chloe, Arizmendi Clint. Hacking the Human Brain — The Next Domain of Warfare [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.wired.com/opinion/2012/12/the-next-warfare-domain-is-your-brain>.